

۱۶ جزا ۱۳۸۱

تشدید منازعات مسلحانه و افزایش رویدادهای نقض حقوق بشر

(۱ تا ۱۵ سرطان ۱۴۰۰ / ۲۲ جون تا ۶ جولای ۲۰۲۱)

مقدمه

تشدید خشونت‌ها و گسترش دامنه جنگ در نقاط متفاوت افغانستان، به‌ویژه در دو ماه اخیر، به زندگی شهروندان کشور در عرصه‌های متفاوت آسیب‌های جدی و زیانباری زده است. چنان‌که یافته‌های کمیسیون مستقل حقوق بشر افغانستان نشان می‌دهد که به دلیل عدم التزام طرف‌های درگیر منازعه به موازین حقوق بشر دوستانه بین‌المللی، میزان تلفات ملکی، بی‌جاشدگی شهروندان و به این ترتیب، آثار خشونت در ولایات متفاوت افزایش چشمگیری داشته است. افزون بر این، مطابق یافته‌های کمیسیون، گروه طالبان، پس از تصرف ولسوالی‌ها، در شماری از ولایت‌ها محدودیت‌هایی را بر آزادی‌های اساسی شهروندان اعمال کرده و به‌ویژه دسترسی زنان به حقوق و آزادی‌های اساسی‌شان از جمله دسترسی به خدمات صحتی و آموزشی را محدودتر کرده است.

در گزارش حاضر با استناد به اطلاعات به‌دست‌آمده از دفاتر ساحوی و ولایتی کمیسیون مستقل حقوق بشر افغانستان، به تحلیل و بررسی پیامدهای منازعه جاری بر وضعیت حقوق بشر در جریان ۱۵ روز نخست ماه سرطان ۱۴۰۰ (۲۲ جون تا ۶ جولای ۲۰۲۱) پرداخته می‌شود.

گسترش دامنه جنگ و درگیری مسلحانه

بر بنیاد یافته‌های کمیسیون مستقل حقوق بشر افغانستان، در جریان ۱۵ روز نخست ماه سرطان ۱۴۰۰ دامنه جنگ و خشونت در کشور به‌صورتی بی‌سابقه گسترش یافته است و در طی این مدت، صدها تن از شهروندان ملکی در ولایات متفاوت کشته و زخمی شده و هزاران تن دیگر مجبور به ترک خانه‌های خود شده‌اند.

از سوی دیگر، افزایش قیمت مواد غذایی و محدود شدن دسترسی شهروندان به خدمات صحتی در نتیجه مسدود شدن شاهراه‌های عمومی، تخریب تأسیسات عام‌المنفعه، اعمال محدودیت بر آزادی‌های اساسی شهروندان و به‌ویژه محدود شدن دسترسی زنان به خدمات آموزشی و صحتی از دیگر پیامدهای جنگ جاری در کشور می‌باشد که نگرانی‌های جدی را برای مردم ایجاد کرده است. گسترش جنگ سبب نقض گسترده حقوق بشردوستانه و حقوق بشری مردم شده و به بحران بزرگ و فراگیر ملی بدل گردیده است که همه‌روزه به‌گونه‌های متفاوت از مردم در گوشه‌وکنار کشور قربانی می‌گیرد.

در ادامه به موارد نقض اصول و قواعد حقوق بشردوستانه بین‌المللی و ارزش‌های حقوق بشر پرداخته می‌شود.

الف) نقض اصول و قواعد حقوق بشردوستانه بین‌المللی و ارتکاب جنایات جنگی

بر بنیاد یافته‌های کمیسیون مستقل حقوق بشر افغانستان، طرف‌های درگیر منازعه پیوسته و به‌صورت متداوم مرتکب نقض حقوق بشر دوستانه بین‌المللی و قواعد حاکم بر منازعات مسلحانه شده‌اند.

درحالی‌که رعایت اصل محدودیت، اصل ضرورت نظامی و تناسب، اصل تفکیک و اصل رفتار انسانی و عدم تبعیض به‌موجب حقوق بشر دوستانه بین‌المللی، مهم‌ترین مکلفیت طرف‌های درگیر منازعه می‌باشد، اما یافته‌های گزارش حاضر نشان می‌دهد که این اصول و دیگر قواعد حقوق بشردوستانه بین‌المللی توسط گروه طالبان و نیروهای امنیتی دولت جمهوری اسلامی افغانستان نقض شده است.

۱. نقض اصول و قواعد حقوق بشردوستانه بین‌المللی در برخورد با غیرنظامیان

حقوق بشردوستانه بین‌المللی و قواعد حاکم بر منازعات مسلحانه، کشتن و مجروح کردن افراد غیرنظامی را به‌شدت ممنوع کرده است. بنابراین، هیچ‌یک از طرف‌های درگیر منازعه، مجاز به اعمال روش‌ها و اقداماتی نیستند که منجر به آسیب رساندن به این افراد گردد. با وجود این، اما یافته‌های کمیسیون مستقل حقوق بشر نشان می‌دهد که تنها در ۱۵ روز نخست برج سرطان ۱۴۰۰ تعداد ۱۲۵۰ تن در پی منازعات مسلحانه جاری در کشور کشته و زخمی شده‌اند: ۱۹۱ تن کشته و ۱۰۵۹ تن دیگر زخمی. بر بنیاد این آمار، ۱۴۸ مرد، ۱۴ زن و ۲۹ کودک کشته و ۵۴۸ مرد، ۱۱۷ زن و ۳۹۴ کودک زخمی شده‌اند.

۲. کوچ اجباری و نقض اصل عدم تبعیض

یکی از مهم‌ترین اصول حقوق بشردوستانه بین‌المللی، رفتار انسانی و عدم تبعیض می‌باشد که بر مبنای این اصل، همه افراد صرف‌نظر از جنسیت، ملیت، نژاد، مذهب و یا عقاید سیاسی خود سزوار احترام و بهره‌مند شدن از رفتار

۱۶ جزوا ۱۳۸۱

انسانی می‌باشد. از این رو، هیچ فردی مخصوصاً شهروندان غیرنظامی نباید به دلیل قومیت، زبان، مذهب و عقاید سیاسی خود توسط طرف‌های متخاصم مورد رفتار تبعیض‌آمیز و تحقیرآمیز قرار گیرند.

یافته‌های کمیسیون مستقل حقوق بشر افغانستان نشان می‌دهد که در تاریخ ۱ تا ۴ ماه سرطان ۱۴۰۰، گروه طالبان ۴۰۰ خانواده بدخشانی را از منطقه باغ‌شکر ولایت قندوز کوچ اجباری داده و سپس خانه‌های آنان را به آتش کشیده و اموال و دارایی‌شان را به غارت برده است. یکی از ساکنان منطقه به کمیسیون مستقل حقوق بشر افغانستان گفته است: «طالبان به جرم قومیت و بدخشانی بودن خانه و کاشانه ما را آتش زدند و سه نفر را پس از لت‌وکوب زیاد تیرباران کردند. طالبان بقیه افراد را با توهین و تحقیر و شکنجه، کوچ اجباری دادند و دار و ندار ما را چپاول کردند، حیوانات ما را از بین بردند و خانه‌هایمان را به آتش کشیدند.»

یکی دیگر از بی‌جاشدگان منطقه باغ‌شکر ولایت قندوز در مصاحبه با ناظران کمیسیون گفته است که طالبان در چاه آب آشامیدنی او بمب دستی انداخته‌اند تا کسی نتواند از آن استفاده کند. او افزود: «جرم ما فقط حمایت از نیروهای امنیتی و دادن آب و نان در حالت جنگ و محاصره برای آن‌ها بود. در منطقه باغ‌شکر تنها تاجیکان بدخشانی، بلکه پشتون‌ها و ازبیک‌ها نیز بودند و آن‌ها نیز به نیروهای امنیتی آب و غذا داده بودند، اما طالبان صرفاً افراد وابسته به گروه قومی تاجیک را به قتل رساندند و با تحقیر و توهین و ترس و ارباب مجبور به کوچیدن‌شان کردند.»

۳. تخریب، غارت و چپاول اموال متعلق به افراد غیرنظامی و تأسیسات عام‌المنفعه

تأسیسات عام‌المنفعه و اموال متعلق به افراد غیرنظامی نباید به صورت عمدی تخریب یا مورد غارت و چپاول قرار گیرد. حقوق بشردوستانه بین‌المللی بر ضرورت احتراز از این رفتار تأکید کرده و طرف‌های متخاصم را به آسیب نرساندن به اموال عمومی و اموال مربوط به شهروندان غیرنظامی ملتزم و مکلف کرده است. با وجود این، اما نتایج نظارت‌های کمیسیون مستقل حقوق بشر افغانستان بیانگر آن است که افراد غیرنظامی در جریان مخاصمات مسلحانه جاری در کشور، آسیب دیده‌اند و اموال مربوط به آن‌ها به صورت عمدی توسط گروه طالبان تخریب یا غارت و چپاول شده است. چنان‌که یک تن از بی‌جاشدگان قریه سرتکاب ولسوالی پاتوی ولایت دایکندی به ناظران کمیسیون گفته است: «طالبان سرتکاب را سقوط داده و تحت تصرف خویش درآوردند و خانه‌های مسکونی و مزارع را به آتش کشیدند. آن‌ها تعداد ۱۳ قلعه مسکونی را منفجر نموده و خرمن‌های ما را آتش زدند و اموال دکان‌های ما را غارت کردند، مردم دیگر امیدی به بازگشت به منطقه‌شان ندارند و از دولت خواهان همکاری هستند.»

علاوه بر این، طالبان به سایت اینترنتی ولایت هرات در اسلام‌قلعه حمله کرده و امکانات موجود در این مرکز را غارت کرده است. عضو برجسته یک شرکت دولتی در صحبت با ناظران کمیسیون گفته است که به تاریخ ۱۲ ماه سرطان ۱۴۰۰ افراد وابسته به گروه طالبان تجهیزات اینترنتی این مرکز از جمله ۲۴۰۰۰ باتری را به غارت برده‌اند.

همچنین، گروه طالبان به تاریخ ۱۴۰۰/۴/۱۵ ایستگاه راه‌آهن روزنک و امکانات مربوط به آن را تخریب کرد. این ایستگاه راه‌آهن در کناره جاده هرات - اسلام‌قلعه در ولسوالی غوریان موقعیت دارد.

۴. حمله به اهداف غیرنظامی

تفکیک و تمایز میان اهداف نظامی و غیرنظامی و به این ترتیب افراد نظامی و غیرنظامی از اصول مهم حقوق بشردوستانه بین‌المللی می‌باشد که بر مبنای آن، هیچ‌یک از طرف‌های درگیر منازعه نباید به حملات کور و بی‌هدف متوسل شوند که منجر به آسیب رساندن به شهروندان غیرنظامی و تأسیسات عام‌المنفعه گردد.

در تاریخ ۱۴۰۰/۴/۱۷ تعداد ۴ تن غیرنظامی، در قریه پشه‌خانی ولسوالی پشتونکوت ولایت فاریاب مجروح شدند. یک تن از نزدیکان زخمیان به ناظران کمیسیون گفته است: «حوالی ساعت ۴ صبح مورخ ۱۴۰۰/۴/۱۷ زمانی که مردم جهت ادای نماز به مسجد می‌رفتند، طالبان مسلح از ترس بمباران هوایی به مسجد پناه برده بودند و در آن موقع از سوی نیروهای امنیتی بمباران هوایی صورت گرفت که بر اثر آن ۴ تن از نمازگزاران مجروح شدند.»

یک تن از اعضای شورای ولایتی فاریاب به کمیسیون مستقل حقوق بشر افغانستان گفته است: «در جریان دو هفته گذشته حین درگیری‌های مسلحانه میان نیروهای دولتی و گروه طالبان، افراد غیرنظامی متحمل خسارات جانی و مالی گردیده‌اند، طوری که در اثر حملات هوایی نیروهای امنیتی در قریه خانقاه ولسوالی اندخوی ولایت فاریاب، ۶ عضو یک خانواده کشته و ۲ تن دیگر از آن‌ها زخمی شدند.»

همچنین، در تاریخ ۱۴۰۰/۴/۹ در نتیجه بمباران هوایی توسط نیروهای امنیتی در قریه صلوات ولسوالی پنجوایی ولایت قندهار، ۱۱ تن از یک خانواده و ۶ تن از خانواده دیگر کشته و زخمی شده‌اند که از این میان ۶ کودک و ۲ زن کشته و ۱ زن و ۷ کودک دیگر در این رویداد زخمی شده‌اند.

۱۶ جزا ۱۳۸۱

ب) اعمال محدودیت بر آزادی‌های شهروندان و بدتر شدن وضعیت حقوق بشر

در پی تشدید خشونت‌ها در کشور، وضعیت حقوق بشر در جریان ۱۵ روز نخست ماه سرطان با چالش‌ها و نگرانی‌های جدی‌تری مواجه شده است. بربنیاد یافته‌های کمیسیون مستقل حقوق بشر افغانستان، دسترسی شهروندان به حقوق و آزادی‌های اساسی‌شان در شماری از ولایت‌ها محدودتر شده است. چنان‌که بی‌جاشدگی گسترده مردم در نقاط مختلف کشور، دسترسی محدود به خدمات صحتی و افزایش میزان فقر و مشکلات اقتصادی از مهم‌ترین مواردی است که حاکی از بدتر شدن وضعیت حقوق بشر می‌باشد.

۱. اعمال محدودیت بر آزادی‌های اساسی زنان

یافته‌های کمیسیون مستقل حقوق بشر افغانستان نشان می‌دهد که گروه طالبان پس از کنترل ولسوالی‌ها در شماری از ولایت‌های کشور از جمله فاریاب، قندوز، بدخشان و تخار به اعمال محدودیت‌های مخالف موازین حقوق بشر و قوانین نافذ کشور اقدام کرده است. چنان‌که ممنوعیت بیرون شدن زنان از خانه بدون حجاب و محرم شرعی، مسدود کردن مکاتب دخترانه و مکاتب مختلط، ممنوعیت ارائه خدمات صحتی به زنان بدون محرم، ممنوعیت استفاده از تلویزیون، مجبور کردن آموزگاران و دانش‌آموزان مکاتب به استفاده از لنگی و نتراشیدن ریش از مهم‌ترین محدودیت‌هایی است که سبب نگرانی‌های جدی برای شهروندان شده است. در این مورد، یک تن از باشندگان ولسوالی شیرین‌تگاب ولایت فاریاب به ناظران کمیسیون گفته است: «پس از این‌که ولسوالی شیرین‌تگاب کاملاً به دست طالبان سقوط کرد، اعضای این گروه برای زنان یک سلسله محدودیت‌هایی را وضع نموده و به تمام داکتران، رانندگان ریکشا و دکانداران هشدار داده‌اند که در صورت همکاری با زنان بدون محرم شرعی، مجازات خواهند شد.»

علاوه بر این، طالبان در ولسوالی‌های کشم، بهارک، جرم، ارگو، خاش، شغان و اشکاشم با پخش نامه‌های متعددی به زنان اعلام کرده‌اند که بدون محرم شرعی اجازه رفتن به بیرون از خانه را ندارند. جوانان باید ریش بگذارند و در نمازهای جماعت حاضر شوند. این گروه به مساجد نامه فرستاده و از آن‌ها خواسته است، خانواده‌هایی که دو یا سه فرزند دارند، یکی از آن‌ها را شامل صفوف مجاهدین امارت اسلامی کنند و نیز مردم مکلف‌اند عشر و زکات خود را در اسرع وقت در اختیار گروه طالبان قرار دهند.

۲. افزایش میزان بی‌جاشدگی

براساس یافته‌ها و معلومات کمیسیون مستقل حقوق بشر افغانستان، در جریان پانزده روز گذشته تعداد ۷۸۹۱۱ خانواده در نتیجه ادامه جنگ و خشونت از ولسوالی‌های متفاوت، در مراکز ولایات و بخش‌های نسبتاً امن کشور آواره و بی‌جا شده‌اند. شماری از این خانواده‌ها توسط مؤسسات دولتی و غیردولتی مورد حمایت قرار گرفته و کمک‌های غذایی دریافت کرده‌اند، اما شمار زیادی از آن‌ها در وضعیت بد معیشتی و اقتصادی به سر می‌برند. با وجود این، شیوع بیماری کرونا، دسترسی محدود به خدمات صحتی و نبود سرپناه و امکانات اولیه، در شرایطی که هوا نیز به شدت گرم است، زندگی بی‌جاشدگان را در شرایط دشوار و نامناسبی قرار داده است.

۳. قتل‌های هدفمند

قتل‌های هدفمند که از میان متنفذان قومی، عالمان دینی، کارمندان ادارات دولتی، خبرنگاران، مدافعان حقوق بشر و، در روزهای اخیر، شماری از زنان قربانی گرفته است، در برخی از ولایت‌ها، به‌ویژه قندهار، هرات و ننگرهار هم‌چنان ادامه دارد. چنان‌که در جریان ۱۵ روز نخست ماه سرطان، تنها در ولایت قندهار تعداد ۳۳ تن به صورت هدفمند به قتل رسیده و نیز ۲ تن دیگر زخمی شده‌اند که از این میان ۳۱ مرد و ۲ زن کشته و ۱ مرد و ۱ زن دیگر زخمی شده‌اند. عاملان این رویدادها مشخص نیست و افراد کشته‌شده همه غیرنظامی‌اند.

۴. سایر چالش‌ها و مشکلات ناشی از ادامه جنگ بر وضعیت حقوق بشر

یافته‌های کمیسیون مستقل حقوق بشر افغانستان نشان می‌دهد که تداوم جنگ و خشونت در کشور بر ابعاد مختلف وضعیت حقوق بشر سایه افکنده و به این ترتیب، چالش‌ها و نگرانی‌های جدی را به بار آورده است. چنان‌که میزان دسترسی شهروندان به حقوق و آزادی‌های اساسی‌شان از جمله حق رفت‌وآمد و انتخاب آزادانه مسکن، حق دسترسی به خدمات صحتی، حق کار، حق آموزش و پرورش و حق برخورداری از سطح مناسب زندگی در طی ۱۵ روز نخست این ماه، محدودتر شده است.

در فرجام، کمیسیون مستقل حقوق بشر افغانستان، با تأکید جدی بر مکلفیت‌های قانونی طرف‌های متخاصم به رعایت حقوق بشر دوستانه بین‌المللی و ارزش‌های حقوق بشر، از دولت جمهوری اسلامی افغانستان و گروه طالبان مجدانه می‌خواهد که به احترام عید سعید قربان، آتش‌بس سراسری اعلام و خشونت‌ها را متوقف کنند.